

ALGEMEEN OVERZICHT

Op Celebes bevonden zich in juli '42, afgezien van de inheemsen, ca. 2 700 militairen in krijgsgevangenschap: ca. 800 van het Knil, 885 Britten en 185 Amerikanen (overlevenden van de Slag in de Javazee) alsmede 830 opvarenden van de Koninklijke Marine (overlevenden van de Slag in de Javazee en marinemannen die zich aan boord hadden bevonden van twee schepen die van Tjilatjap naar Australië koers hadden gezet maar door de Japanners waren opgevangen). Vóór juli '42, nl. in april, werd een aantal officieren en andere overlevenden van de kruisers die door de Japanse marine tot zinken waren gebracht, in totaal ca. 500 man, naar Japan getransporteerd om er opnieuw ondervraagd te worden; zij zijn er redelijk behandeld, waarbij wij nog opmerken dat Japanse marine-officieren soms voor opvarenden van de Geallieerde marines van een zeker respect getuigden dat in de houding der Japanners jegens militairen van de Geallieerde legers geheel ontbrak.¹ Tenslotte zij, wat Celebes betreft, vermeld, dat een deel van de daar achtergebleven krijgsgevangenen in '43, '44 en '45 naar Java is getransporteerd – er waren volgens de Japanse gegevens in april '45 op Celebes nog 1 411 krijgsgevangenen aanwezig.

Op Sumatra zijn ca. 4 500 Nederlanders en Indische Nederlanders en

¹ Wij vermelden in dit verband dat de twee-en-dertig overlevenden van de Nederlandse onderzeeboot 'O 20' die op 19 december '41 onder de kust van Malakka door een Japanse torpedobootjager tot zinken was gebracht, aan boord van een tweede Japanse torpedobootjager naar Saigon werden overgebracht waar zij ondervraagd werden. In januari '42 werden zij naar Hongkong getransporteerd waar zij op de 22ste aankwamen, en enkele dagen later slaagden twee marine-officieren: A. M. Idema en R. J. Hordijk, er in om samen met een Canadese marine-officier 's nachts via een rioolbuis buiten het kamp te komen. Vlak achter het Japanse hoofdkwartier kwamen zij boven de grond. Door Chinezen geholpen hielden zij zich enkele dagen op verschillende plaatsen schuil, ook waren het Chinezen die hen aan een roeiboort hielpen. Daarmee en met een tweede roeiboort (de eerste was bij aankomst op het vastelandsgedeelte van de Britse Kroonkolonie omgeslagen) bereikten ze op de elfde dag van hun ontsnapping de Chinese kust. Daar werd in een arm dorp geld voor hen ingezameld en werd hun een gebied gewezen waar zich guerrillastrijders van het Chinees-Nationalistisch leger bevonden. Met een prauw werden ze erheen gebracht en een tweede prauw voerde hen naar een plaats waar een generaal van Tsjiang Kai-sjek zijn hoofdkwartier had. Daar voegden zich bij de drie ontsnapten vier Britse officieren die óók uit Hongkong waren weggekomen, en een familie die uit Manila afkomstig was. Na een voettocht en een treinreis werd een stad bereikt waar zij hun eerste telegram kregen van de Nederlandse ambassade in Tjoengking die zij van een andere stad uit telegrafisch hadden kunnen verwittigen van hun ontsnapping. Op 10 april vlogen zij naar Calcutta en acht dagen later konden zij zich bij admiraal Helfrich in Colombo (Ceylon) present melden, nauwkeuriger (tenminste dat schrijft Frank Visser in het relaas van deze tocht, opgenomen in zijn *De schakel. De geschiedenis van de Engelandvaarders*): 'present na oponthoud'. (p. 253)